

ХРЕСТОМАТІЯ З ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ
для студентів спеціальності “Фізіотерапія.Ерготерапія”

підготувала Дяків Оксана Юріївна,
ст..викладач кафедри загального та
германського мовознавства

Назва дисципліни	Латинська мова
Кафедра	Загального та германського мовознавства
Факультет	філології
Викладач	Дяків Оксана Юріївна

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

Анатомічна і клінічна номенклатура

Номенклатура – це перелік термінів у будь-якій галузі науки. Анатомічна номенклатура – це систематизований перелік анатомічних термінів. Гістологічна номенклатура – це систематизований перелік понять і термінів, які морфологи домовилися використовувати для позначення тих чи інших мікроскопічних структур чи пов'язаних з ними процесів. Сучасна анатомічна термінологія вивчається у відповідності до Паризької анатомічної номенклатури, офіційний список термінів якої був запропонований у 1955 р. на VI Міжнародному конгресі анатомів у Парижі і затверджений у 1960 р. на VII Міжнародному конгресі.

Особливості синтаксичної структури складних медичних термінів

Медичні терміни, відповідно до різних наукових галузей сучасної медицини, поділяються на анатоμο-гістологічні, клінічні та фармацевтичні. З граматичної точки зору, вони є або самостійними словами (прості терміни), або синтаксичними сполученнями (складні терміни), тому, залежно від кількості слів у термінологічній одиниці, розрізняють: однослівні або **уніномінальні**, двослівні або **біномінальні** (атрибутивні сполучення), трислівні або **триномінальні** (сполучення з двома означеннями) та **чотирислівні** терміни (два сполучення, з'єднані в одне).

Найпростішими є уніномінальні терміни, серед яких в анатомічній номенклатурі переважають слова латинського походження, наприклад: *vertebra*, ae, f (хребець), *arteria*, ae, f (артерія), *vena*, ae, f (вена), *muscūlus*, i, m (м'яз), *os*, *ossis* n (кістка), *genu*, *us* n (коліно), *pulmo*, *ōnis* m (легеня), але чимало також грецизмів, наприклад: *cranium*, *ii* n (череп), *gaster*, *tris*, m (шлунок), *ganglion* (*on*), *i* n (нервовий вузол), *scelētum* (*on*), *i* n (скелет) та ін.

У клінічній номенклатурі більшість термінів запозичена з грецької мови, наприклад: *cardiologia*, ae, f (кардіологія), *paediatr*, *tri*, m (педіатр). Серед клінічних уніномінальних термінів поширені складні слова, які мають не одну, а дві й більше основи, тобто за своїм граматичним значенням вони наближаються до словосполучень, наприклад: *hydrotherapia*, ae, f (гідротерапія, лікування водою), *capillarectasia*, ae, f (капіляректазія, розширення капілярів).

У фармацевтичній номенклатурі представлені латинські та грецькі терміни, у тому числі уніномінальні назви, наприклад, назви лікарських форм: *extractum*, *i* n (екстракт), *unguentum*, *i* n (мазь), *tabuleta*, ae, f (таблетка); назви лікарських органічних та неорганічних речовин: *Camphora*, ae, f (камфора), *Valeriana*, ae, f (валеріана), *Novocainum*, *i* n (новокаїн).

Біномінальні медичні терміни – це атрибутивні сполучення, у складі яких, крім іменника (головний член), є узгоджене або неузгоджене означення (залежний член). Як правило, означення знаходиться у постпозиції, наприклад, сполучення з узгодженим означенням в анатомії: *vena cava* (порожниста вена), *vertebra cervicālis* (шийний хребець), *pulmo dexter* (права легеня), *articulatio composita* (складний суглоб). Винятком є назви мозкових оболонок, де узгоджене означення є препозитивним, тобто займає перше місце у словосполученні: *dura mater* (тверда мозкова оболонка), *pia mater* (м'яка мозкова оболонка). Не менш поширений варіант атрибутивного сполучення з неузгодженим означенням, вираженим іменником у родовому відмінку однини чи множини, наприклад: *columna vertebrarum* (хребетний стовп), *corpus vertebrae* (тіло хребця). Аналогічні терміни – атрибутивні сполучення з узгодженим або неузгодженим означенням існують також у клінічній номенклатурі, наприклад: *morbus hypertonicus* (гіпертонічна хвороба), *pyelonephritis chronica* (хронічний пієлонефрит). Подібну синтаксичну структуру мають і деякі фармацевтичні терміни, наприклад: *species pectorales* (грудний збір), *extractum fluidum* (рідкий екстракт).

Триномінальні медичні терміни – це атрибутивні сполучення з двома означеннями, серед яких може бути: а) два узгоджені ад'єктивні означення; б) узгоджене та неузгоджене означення. Проаналізуємо різні синтаксичні комбінації трислівних термінів, наприклад, в анатомії: а) *vena palatina externa* (піднебінна зовнішня вена), *concha nasalis media* (середня носова раковина). У такій синтаксичній конструкції на першому місці після іменника (головний член) знаходиться означення, яке вказує на приналежність об'єкта до частини тіла або органа (піднебінний, носовий тощо), на другому місці – означення, яке характеризує місцеположення (середній, зовнішній тощо); б) у сполученнях з узгодженим та неузгодженим означеннями неузгоджене означення вказує на приналежність об'єкта до частини тіла/органа і, як правило, знаходиться ближче до іменника; узгоджене – передає просторові ознаки, займаючи третю позицію у сполученні, наприклад: *fossa cranii media* (середня черепна ямка), *fissura cerebri transversa* (поперечна щілина мозку), але можливий варіант, коли неузгоджене означення замість другої позиції стоїть на третій, тобто після узгодженого: *vena profunda linguae* (глибока вена язика), *fossa canina maxillae* (собача ямка верхньої щелепи).

Аналогічні синтаксичні конструкції існують у клінічній номенклатурі, наприклад: а) *pancreatitis chronica permanens* (перманентний хронічний панкреатит), *pleuritis exsudativa sinistra* (лівосторонній ексудативний плеврит),

appendicītis gangraenōsa acūta (гострий гангренозний апендицит); б) *ulcus gastris perforans* (перфоруюча виразка шлунка), *dysplasia femoris innata* (уроджене порушення розвитку стегнової кістки), *anomaliae columnae vertebrālis* (аномалії хребетного стовпа) та ін.

Трислівні атрибутивні сполучення представлені також у фармацевтичній номенклатурі, наприклад: а) *Spirītus aethylīcus rectificātus* (очищений етиловий спирт), б) *Tinctūra Valeriānae aetherea* (ефірна настойка валеріани).

До найскладнішої групи належать чотирислівні медичні терміни, утворені двома атрибутивними сполуками. Проаналізуємо різні синтаксичні комбінації спочатку в анатомічній номенклатурі: *facies mediālis dentis incisīvi* (медіальна поверхня зуба різця); у клінічній номенклатурі: *bronchītis obstructa diffūsa chronīca* (хронічний дифузний обструктивний бронхіт); у фармацевтичній номенклатурі: *solutio Acīdi boīci spirituōsa* (спиртовий розчин борної кислоти).

Основні моделі анатомічних термінів

У медичному терміні різні частини мови розташовуються в певному порядку, якого слід чітко дотримуватися для правильного розуміння їх змісту. Виділяють п'ять основних моделей термінів:

- 1) **іменник у Nom. + іменник у Gen.:** вена язика – *vena linguae*;
- 2) **іменник у Nom. + прикметник у Nom.:** глибока вена – *vena profunda*;
- 3) **іменник у Nom. + іменник у Gen. + прикметник у Nom.:** глибока вена язика – *vena linguae profunda*;

Nota bene! Після назв м'язів та зв'язок узгоджене означення (прикметник) ставиться одразу: **musculus (ligamentum) + прикметник у Nom. + іменник у Gen.:** поперечна зв'язка лопатки – *ligamentum transversum scapulae*;

- 4) у термінах, де іменник у Nom. Та іменник у Gen. мають узгоджені означення, порядок слів може бути таким:
 - **іменник у Nom. + іменник у Gen. + прикметник у Gen. + прикметник у Nom.:** поперечний відросток поперекового хребця – *processus vertebrae lumbālis transversus*;
 - **іменник у Nom. + прикметник у Nom. + іменник у Gen. + прикметник у Gen.:** поперечний відросток поперекового хребця – *processus transversus vertebrae lumbālis*;
- 5) якщо в українському терміні іменник має при собі кілька прикметників, у латинському терміні порядок слів буде зворотний: задня п'яткова суглобова поверхня – *facies articulāris calcanea posterior*.

Переклад українського терміна латинською мовою

Ребра. Шукаємо словникову форму іменника: *costa*, ae, f. Визначаємо відміну та основу слова: I відміна, жіночий рід, основа: *cost-*. Необхідний відмінок і число – *Nominativus pluralis* (називний відмінок множини). Згідно таблиці відмінкових закінчень, *Nominativus pluralis* іменників першої відміни має закінчення *-ae*. Отже, до основи іменника додаємо відмінкове закінчення та отримуємо потрібну форму: *cost + ae = costae* – ребра.

Зв'язки. Шукаємо словникову форму іменника: *ligamentum*, i, n. Визначаємо відміну та основу слова: II відміна, середній рід, основа: *ligament-*. Необхідний відмінок і число – *Nominativus pluralis* (називний відмінок множини). Згідно таблиці відмінкових закінчень, *Nominativus pluralis* іменників другої відміни середнього роду має закінчення *-a*. Отже, до основи іменника додаємо відмінкове закінчення та отримуємо потрібну форму: *ligament + a = ligament* – зв'язки.

Пальці стопи. Шукаємо словникову форму іменників: *digitus*, i, m – палець, *pes, pedis*, m – стопа. Визначаємо відміну та основу першого слова: II відміна, чоловічий рід, основа: *digit-*. Необхідний відмінок і число – *Nominativus pluralis* (називний відмінок множини). Згідно таблиці відмінкових закінчень, *Nominativus pluralis* іменників другої відміни чоловічого роду має закінчення *-i*. До основи іменника додаємо відмінкове закінчення та отримуємо потрібну форму: *digit + i = digiti*. Потім визначаємо відміну та основу другого слова: III відміна, чоловічий рід, основа: *ped-*. Необхідний відмінок і число – *Genetivus singularis* (родовий відмінок однини). Згідно таблиці відмінкових закінчень, *Genetivus singularis* іменників третьої відміни має закінчення *-is*. До основи іменника додаємо відмінкове закінчення та отримуємо потрібну форму: *ped + is = pedis*. Термін перекладається *digiti pedis* – пальці стопи.

У терміні, що складається з кількох слів, на першому місці завжди стоїть іменник у *Nominativus*.

ФАХОВИ ТЕКСТИ ДЛЈА ПЕРЕКЛАДУ

De radio

Antebrachium ex ulna et radio constat. Ulna et radius longi sunt. In radio caput radii et capitulum humeri sunt. Forma capituli radii rotunda est. Capitulum radii de radio cetero collo radii parvo separatur. In radio crista interossea acuta est.

De musculis

Numerus musculorum organismi humani magnus est. Forma musculorum etiam varia est: sunt musculi lati, longi, externi, interni, profundi et ceteri. Collum, exempli causa, non solum musculos habet, sed etiam nervos et organa cetera. Musculi dorsi varii et multi sunt, exempli causa, musculus trapezius, musculus rhomboideus ceterique. Musculus trapezius latus est. Musculi fasciis cinguntur. Fasciae in fascias proprias et fascias subcutaneas dividuntur. Multae fasciae medicis notae sunt: fascia brachii, fascia antebrachii, fascia lata, fascia iliaca, fascia cribrosa, fascia obturatoria ceteraeque.

De tunicis

Tunicas mucosas, submucosas, serosas, subserosas distinguimus. Sunt etiam tunicae fibrosae, vasculosae ceteraeque. Tunica mucosa cum papillis multis linguam tegit. Tunicam serosam et tunicam mucosam in vesica fellea, tunicam mucosam et tunicam muscularem in vesica urinaria conspicimus. In trachea tunicam mucosam, tunicam fibrocartilagineam tunicamque adventitiam videmus. Tunicam adventitiam aliter tunicam externam nominamus.

De corde

Cor est musculus. Forma externa cordis formae externae coni similis est. Cordi duo ventriculi et duo atria sunt. Cor arteriae coronariae nutriunt: arteria coronaria dextra et arteria coronaria sinistra. Cor est musculus, qui continenter contrahitur et dilatatur. Phasis, in qua cor contrahitur, systole, in qua dilatatur, diastole vocatur. In vicissitudine perpetua systoles et diastoles labor cordis constat. Cor humanum centrum systematis sanguiferi est. Cor in sinistro pectoris latere in pericardio situm est. Iuxta cor pulmones sunt. Cor duos ventriculos habet. Ex ventriculis cordis arteriae sanguinem recipiunt et in membra diffundunt, venae sanguinem in cor reportant.

De atlante

Vertebra prima atlas vocatur. Forma atlantis specifica est. Idcirco homines atlantem statim cognoscunt. Atlas parvus est, tamen caput sustentat.

De abdomine

Corpus hominis e capite, trunco et membris constat. Abdōmen, trunci pars, inter pectus et pelvim situm est. Pectus ab abdomine diaphragmate, membrana solida et musculosa seiungitur. Regio abdominis in epigastrium, mesogastrium, hypogastrium dividitur. Varii muscūli cavum abdominis tegunt, ut musculus rectus abdominis, musculus externus, internus, transversus abdominis et cetēri. In cavo abdominis viscera locata sunt: hepar, stomachus, renes, lien, intestina et cetēra.

Sensus hominis

Homo quinque sensus habet: visus, auditus, gustus, olfactus, tactus. Homines visu vident, auditu audiunt, gustu gustant, odoratu sentiunt, tactu tangunt. Proxime ad tactus sensum accedit gustus. Caput est sedes omnium sensuum. Arcus aortae prope columnam vertebrarum situs est. In vertebra processus varios observamus: processus spinosos, transversos, articulares. In ossibus cranii varii sinus sunt: sinus frontalis, sphenoidalis. Frons, oculi, nasus, os sunt partes faciei. In superficie cutis epidermis locata est. In radio faciem anteriorem, faciem posteriorem et faciem lateralem videmus.

Латинсько-український словник

А

abdōmen, īnis, n – живіт
 abdominālis, e – черевний
 abducens, entis – відвідний
 abductor, ōris, m – м'яз-відвідник
 accessorius, a, um – додатковий
 acustīcus, a, um – слуховий
 acutus, a, um – гострий
 adductor, ōris, m – м'яз-привідник
 aden, adēnis, m – залоза,
 лімфатичний вузол
 adītus, us, m – вхід
 aduncus, a, um – кривий
 adversus, a, um – повернений до
 чого-небудь
 afferens, entis – приносний
 ager, gri, m – поле, рілля
 ago, egi, actum, ěre – робити, діяти
 ala, ae, f – крило
 albus, a, um – білий
 alveolāris, e – комірковий
 alveolus, i, m – альвеола
 anastomōsis, is, f – сполучення
 anatomīcus, a, um – анатомічний
 angūlus, i, m – кут
 anīmal, ālis, n – тварина
 antebrachium, ii, n – передпліччя
 anterior, ius – передній
 antrum, i, n – печера
 anus, i, m – задній прохід
 aorta, ae, f – аорта
 aortīcus, a, um – аортний
 apertūra, ae, f – отвір
 apex, apīcis, m – верхівка
 aponeurōsis, is, f – розтяг

apophysis, is, f – приросток
 apparātus, us, m – апарат
 aquaeductus, us, m – водопровід
 arcus, us, m – дуга
 arteria, ae, f – артерія
 arteriōsus, a, um – артеріальний
 articalatio, ōnis, f – суглоб
 articulāris, e – суглобовий
 ascendens, entis – висхідний
 atlas, atlantis, m – атлант, перший
 шийний хребець
 atrium, ii, n – присінок
 audio, īvi, ītum, ĩre – слухати
 auditīvus, a, um – слуховий
 audītus, us, m – слух
 auriculāris, e – вушний
 auris, is, f – вухо
 axilāris, e – аксиллярний, стосується
 пахової ямки
 axis, axis, m – вісь, другий шийний
 хребець

В

barba, ae, f – борода
 basālis, e – основний
 basis, is, f – основа
 bene – добре
 biceps, bicipītis – двоголовий
 bis – двічі
 blepharon, i, n – повіка
 brachium, ii, n – плече
 brevis, e – короткий
 bronchus, i, m – бронх
 bucca, ae, f – щока
 buccālis, e – щічний

bulbus, i, m – цибулина

С

caecum, i, n – сліпа кишка

calcar, āris, n – шпора

callōsus, a, um – мозолистий

calvaria, ae, f – черепне склепіння

calx, calcis, f – п'ята

camēra, ae, f – камера

canālis, is, m – канал

cancer, cri, m – рак

canīnus, a, um – собачий

capillāris, e – капілярний

capio, cepi, captum, ēre – брати, захоплювати

capitūlum, i, n – головка

capsūla, ae, f – капсула

caput, itis, n – голова

cardiācus, a, um – серцевий

carotīcus, a, um – сонний

carpus, i, m – зап'ясток

cartilago, ĩnis, f – хрящ

cavum, i, n – порожнина

cavus, a, um – порожній

cellūla, ae, f – клітина

centrālis, e – центральний

cerebellum, i, n – мозочок

cerebrālis, e – церебральний

cerebrum, i, n – мозок

cervicālis, e – шийний

cervix, icis, f – шия

cetērus, a, um – інший

chorda, ae, f – струна

cilium, ii, n – вія

cingo, cingi, cinctum, ēre – оточувати

circulatio, ōnis, f – кровообіг

circūlus, i, m – коло

clavicūla, ae, f – ключиця

claviculāris, e – ключичний

clinoideus, a, um – клиновидний

cossygeus, a, um – куприковий

cossux, ygis, m – куприк

cognosco, gnovi, gnotum, ēre – пізнавати

colīcus, a, um – кишковий

collum, i, n – шия

colon, i, n – ободова кишка

columna, ae, f – стовп

commūnis, e – спільний

compactus, a, um – щільний

compono, posui, positum, ēre – складати

compositus, a, um – складний

compressor, ōris, m – м'яз-стискач

concha, ae, f – раковина

conexus, us, m – зв'язок

coniunctīvus, a, um – сполучний

conservo, āvi, ātum, āre – зберігати

conspicio, spexi, spectrum, ēre – помічати

consto, stiti, statūrus, āre – складатися

continenter – безперервно

contraho, traxi, tractum, ēre – стягувати, скорочувати

conus, i, m – конус, верхівка шолома

cor, cordis, n – серце

cornu, us, n – ріг

coronarius, a, um – вінцевий

corpus, ōris, n – тіло

cortex, tīcis, m – кора, кіркова речовина

costa, ae, f – ребро

costālis, e – реберний

craniālis, e – черепний

cranium, ii, n – череп

crassus, a, um – товстий
 cresco, crevi, cretum, ěre – рости
 cribrōsus, a, um – решітчастий
 crista, ae, f – гребінь
 crus, cruris, n – голілка
 curo, āvi, ātum, āre – доглядати,
 лікувати
 cutaneus, a, um – шкірний
 cutis, is, f – шкіра

D

defendo, fendi, fensum, ěre – захищати
 deltoideus, a, um – дельтовидний
 dens, dentis, m – зуб
 dentālis, e – зубний
 dentātus, a, um – зубчастий
 depressor, ōris, m – м'яз-опускач
 descendo, ndi, nsum, ěre – опускатися
 вниз
 describo, scripsi, scriptum, ěre – описувати
 dexter, tra, trum – правий
 diaphragma, ātis, n – діафрагма
 diaphysis, is, f – діафіз, тіло кістки
 diastōle, es, f – діастола, ритмічне
 розширення серця
 dico, dixi, dictum, ěre – говорити
 diffundo, fūdi, fusum, ěre – поширювати,
 відводити
 digitus, i, m – палець
 dignosco, gnovi, gnotum, ěre – відрізнати
 dilāto, āvi, ātum, āre – розширювати
 discus, i, m – диск
 distinguo, stinxi, stinctum, ěre – відрізнати
 divido, divisi, divisum, ěre – розділяти

do, dedi, datum, āre – давати
 doceo, cui, ctum, ěre – навчати
 dorsālis, e – спинний, тильний
 dorsum, i, n – спина
 duco, duxi, ductum, ěre – вести
 ductus, us, m – протока
 durus, a, um – твердий

E

encephalon, i, n – головний мозок
 epidermis, is, f – надшкір'я
 epigastrium, ii, n – надчеревна
 область
 epiphysis, is, f – епіфіз, наросток
 erro, āvi, ātum, āre – помилятися
 ethmoidālis, e – решітчастий
 etiam – також
 exempli causa – наприклад
 exemplum, i, n – приклад, зразок
 extensor, ōris, m – м'яз-розгинач
 externus, a, um – зовнішній

F

faciālis, e – лицевий
 facies, ēi, f – поверхня, обличчя
 facio, feci, factum, ěre – робити
 fascia, ae, f – фасція
 felleus, a, um – жовчний
 femorālis, e – стегновий
 femur, ōris, n – стегно
 festīno, āvi, ātum, āre – поспішати
 fibra, ae, f – волокно
 fibrōsus, a, um – волокнистий
 fibūla, ae, f – малогомілкова кістка
 filtro, āvi, ātum, āre – очищати
 filum, i, n – нитка
 fissūra, ae, f – щілина
 flavus, a, um – жовтий
 flexor, ōris, m – м'яз-згинач

flexūra, ae, f – згин
 floreo, rui, –, ēre – цвісти
 foetus, us, m – плід
 foramen, ĩnis, n – отвір
 forma, ae, f – форма
 formo, āvi, ātum, āre – утворювати
 fortis, e – сильний, хоробрий
 fossa, ae, f – ямка
 fovea, ae, f – ямка
 fractūra, ae, f – перелом
 frenulum, i, n – вуздечка
 frons, frontis, f – лоб, чоло
 frontālis, e – лобовий
 fundus, i, m – дно

G

ganglion, i, n – нервовий вузол
 gaster, gastris, f – шлунок
 gastrĭcus, a, um – шлунковий
 genna, ae, f – щока
 genu, us, n – коліно
 gingĭva, ae, f – ясна
 glandŭla, ae, f – залоза
 gluteus, a, um – сідничий
 gustus, us, m – смак
 gyrus, i, m – звивина

H

habeo, ui, bitum, ēre – мати
 hallux, ucis, m – великий палець
 стопи
 hepar, ātis, n – печінка
 hepaticus, a, um – печінковий
 hiātus, us, m – роз твір, отвір
 homo, ĩnis, m – людина
 horizontālis, e – горизонтальний
 humānus, a, um – людський
 humĕrus, i, m – плечова кістка

hypogastrium, ii, n – нижня частина
 живота

hypoglossus, a, um – під'язиковий

I

idcirco – тому, з тієї причини
 ile, -ilis, n – клубова ділянка
 iliācus, a, um – клубовий
 incisĭvus, a, um – зуб-різець
 incisūra, ae, f – вирізка
 index, ĩcis, m – вказівний палець
 кисті
 inferior, ius – нижній
 infraspinātus, a, um – підостний
 insŭla, ae, f – острів, острівець
 interclaviculāris, e – міжклю-чичний
 interdum – іноді
 internus, a, um – внутрішній
 interosseus, a, um – міжкістковий
 intestinum, i, n – кишка
 ischiadicus, a, um – сідничий
 iunctūra, ae, f – з'єднання
 iuxta – біля, близько

L

labium, ii, n – губа
 labor, ōris, m – праця
 labōro, āvi, ātum, āre – працювати
 lacrimālis, e – слізний
 lamĭna, ae, f – пластинка
 larynx, laryngis, m – гортань
 laterālis, e – бічний
 latus, a, um – широкий
 latus, ĕris, n – бік, сторона
 lego, legi, lectum, ĕre – збирати,
 читати
 levator, ōris, m – м'яз-підіймач
 lien, lienis, m – селезінка
 lienālis, e – селезінковий

ligamentum, i, n – зв’язка
 linea, ae, f – лінія
 lingua, ae, f – язик
 linguālis, e – язиковий
 liquor, ōris, m – рідина
 lobus, i, m – доля
 locātus, a, um – розміщений
 longitudinālis, e – поздовжній
 longus, a, um – довгий
 lumbālis, e – поперековий
 lymphā, ae, f – лімфа
 lymphaticus, a, um – лімфа-тичний

М

magister, tri, m – вчитель
 magnus, a, um – великий
 maior, maius – великий
 mandibŭla, ae, f – нижня щелепа
 mandibulāris, e – нижньо-щелепний
 manubrium, ii, n – ручка
 manus, us, f – рука, кисть
 margo, ĩnis, m – край
 mater, tris, f – мозкова оболонка
 maxilla, ae, f – верхня щелепа
 meātus, us, m – хід, прохід
 mediālis, e – серединний
 mediānus, a, um – серединний
 medīcus, i, m – лікар
 medius, a, um – середній
 medulla, ae, f – мозок
 membrāna, ae, f – перетинка
 membrum, i, n – кінцівка
 meningeus, a, um – оболонний
 mens, mentis, f – думка, розум,
 мислення
 mentālis, e – підборідний
 mentum, i, n – підборіддя

mesogastrium, ii, n – середня частина
 живота
 migrans, antis – блукаючий
 milito, āvi, ātum, āre – воювати
 minor, minus – малий
 misceo, cui, mixtum, ēre – змішувати
 molāris, e – кутній
 mollis, e – м’який
 monstro, āvi, ātum, āre – показувати
 mucōsus, a, um – слизовий
 multus, a, um – численний
 munio, ĩvi, ĩtum, ĩre – зміцнювати
 musculōsus, a, um – м’язовий
 musculus, i, m – м’яз
 muto, āvi, ātum, āre – змінювати

N

naris, is, f – ніздря
 nasālis, e – носовий
 nasus, i, m – ніс
 necessarius, a, um – необхідний
 nervōsus, a, um – нервовий
 nervus, i, m – нерв
 nomīno, āvi, ātum, āre – називати
 non solum – не тільки
 noto, āvi, ātum, āre – згадати
 notus, a, um – відомий
 nucha, ae, f – карк
 nucleus, i, m – ядро
 numerus, i, m – число
 nutricius, a, um – живильний
 nutrio, ĩvi, ĩtum, ĩre – годувати

O

observo, āvi, ātum, āre – спостерігати
 obturatorius, a, um – затульний
 occipitālis, e – потиличний
 occiput, ĩtis, n – потилиця
 oculomotorius, a, um – око-руховий

oculus, i, m – око
 odorātus, us, m – нюх
 olfactorius, a, um – нюховий
 olfactus, us, m – нюх
 omnis, e – весь, кожен
 opticus, a, um – зоровий
 orbīta, ae, f – очна ямка
 orbitālis, e – очноямковий
 organon, i, n – орган
 os, oris, n – рот
 os, ossis, n – кістка
 osseus, a, um – кістковий
 ostium, ii, n – отвір
 ovālis, e – овальний
 ovum, i, n – яйце

Р

palatīnus, a, um – піднебінний
 palatum, i, n – піднебіння
 palma, ae, f – долоня
 palpebra, ae, f – повіка
 pancreas, atis, n – підшлункова залоза
 papilla, ae, f – сосочок
 par, paris – рівний
 paries, pariētis, m – стінка
 parietālis, e – тим'яний
 pars, partis, f – частина
 parvus, a, um – малий
 pectorālis, e – грудний
 pectus, ōris, n – груди
 pedicūlus, i, m – ніжка
 pelvis, is, f – таз
 pericardium, ii, n – осердя
 periōdus, i, m – період
 perpetuus, a, um – постійний
 pes, pedis, m – стопа, нога
 petrōsus, a, um – кам'янистий
 phalanx, phalangis, f – фаланга

pharynx, pharyngis, m – глотка, горло
 pigmentum, i, n – фарбуючи речовина
 plantāris, e – підошовний
 plexus, us, m – сплетення
 plica, ae, f – складка
 porta, ae, f – орбіта
 posītus, a, um – розташований
 posterior, ius – задній
 praemolāris, e – малий кутній (зуб)
 praeparo, āvi, ātum, āre – виготовляти
 processus, us, m – відросток
 profundus, a, um – глибокий
 pronātor, ōris, m – м'яз-привертач
 proprius, a, um – власний, властивий
 protuberantia, ae, f – виступ
 pulmo, ōnis, m – легеня
 pulmonālis, e – легеневий
 punio, īvi, ītum, īre – карати

Q

quadrātus, a, um – квадратний

R

radiālis, e – променевиий
 radius, ii, m – променева кістка
 radix, icis, f – корінь
 ramus, i, m – гілка
 rarus, a, um – рідкісний
 recens, entis – свіжий
 recessus, us, m – закуток
 recipio, cēpi, ceptum, ěre – брати
 rectus, a, um – прямий
 regio, ōnis, f – область, ділянка
 reliquus, a, um – інший
 ren, renis, m – нирка
 repĕto, petivi, petītum, ěre – повторювати
 reporto, āvi, ātum, āre – відносити, передавати

retina, ae, f – сітківка
 rhaps, es, f – шов
 rhomboideus, a, um – ромбовидний
 rotātor, ōris, m – м'яз-обертач
 rotundus, a, um – круглий
 ruber, bra, brum – червоний
S
 saccūlus, i, m – мішечок
 sacrālis, e – крижовий
 sanguifer, fēra, fērum – кровоносний
 sanguis, īnis, m – кров
 sano, āvi, ātum, āre – лікувати
 saphenus, a, um – підшкірний
 sapiens, entis – розумний
 scalēnus, a, um – драбинний
 scapula, ae, f – лопатка
 skeleton, i, n – скелет
 scio, īvi, ītum, īre – знати
 scribo, scripsi, scriptum, ěre – писати
 sedeo, sedi, sessum, ěre – сидіти
 sedes, is, f – місце перебування
 sella, ae, f – сідло
 sensus, us, m – відчуття
 sentio, īvi, ītum, īre – відчувати
 separo, āvi, ātum, āre – відділяти
 septum, i, n – перегородка
 series, ēi, f – ряд
 serōsus, a, um – серозний
 serotīnus, a, um – пізній (зуб мудрості)
 servo, āvi, ātum, āre – зберігати
 sesamoideus, a, um – сезамовидний
 sigmoideus, a, um – сигмовидний
 signo, āvi, ātum, āre – позначати
 simplex, ĩcis – простий
 sinister, tra, trum – лівий
 sinus, us, m – пазуха

situs, a, um – розташований
 solidus, a, um – щільний, міцний
 solus, a, um – один, єдиний
 somnifer, fēra, fērum – сонний
 spatium, ii, n – простір
 species, ēi, f – вид
 sphenoidālis, e – клиновидний
 spina, ae, f – ость
 spinālis, e – остистий
 spinōsus, a, um – остистий
 spiro, āvi, ātum, āre – дихати
 spongiōsus, a, um – губчастий
 spurius, a, um – несправжній
 squamiformis, e – лускоподібний
 statim – негайно
 stenōsis, is, f – стеноз, звуження каналів або отворів
 sternum, i, n – грудина
 stomachus, i, m – шлунок
 stratum, i, n – шар
 studio, dui, –, ěre – займатись, прагнути
 subclavius, a, um – під-ключичний
 subcutaneus, a, um – підшкірний
 sublinguālis, e – підязиковий
 subserōsus, a, um – підсерозний
 substantia, ae, f – речовина
 succus, i, m – сік
 sulcus, i, m – борозна
 sum, fui, –, esse – бути, існувати
 sumo, sumpsi, sumptum, ěre – приймати
 supercilium, ii, n – брова
 superficiālis, e – поверхневий
 superficies, ei, f – поверхня
 superior, ius – верхній
 supinātor, ōris, m – м'яз-відвертач

supraspinātus, a, um – надостний
 sustento, āvi, ātum, āre –
 підтримувати
 sutūra, ae, f – шов
 systēma, atis, n – система
 systōle, es, f – систола, ритмічне
 скорочення серця
 tactus, us, m – дотик
 tego, texi, tectum, ěre – покривати
 tela, ae, f – тканина
 temporālis, e – висковий
 tendo, ĩnis, m – сухожилок
 teneo, tenui, tentum, ěre – тримати
 tensor, ōris, m – м'яз-тримач
 tenuis, e – тонкий
 teres, ĩtis – круглий
 thalamus, i, m – таламус
 thoracālis, e – грудний
 thoracĭcus, a, um – грудний
 thorax, ācis, m – грудна клітка
 thyreoideus, a, um – щитовидний
 tibia, ae, f – великогомілкова кістка
 tibiālis, e – великогомілковий
 trachĕa, ae, f – трахея, дихальне
 горло
 tractus, us, m – шлях
 transversus, a, um – поперечний
 trapezius, a, um – трапецевидний
 trigemĭnus, a, um – трійчастий
 truncus, i, m – стовбур
 tuba, ae, f – труба
 tuber, tubĕris, n – горб
 tubercŭlum, i, n – горбок
 tuberosĭtas, ātis, f – горбистість
 tunĭca, ae, f – оболонка
 tympanĭcus, a, um – барабанний

U

ulcus, ulcĕris, n – виразка
 ulna, ae, f – лікоть
 unguis, is, m – ніготь
 urĕter, ěris, m – сечовід
 urinarius, a, um – сечовий
 uterus, i, m – матка

V

vacuus, a, um – пустий
 vagĭna, ae, f – піхва
 vagus, a, um – блукаючий
 valvŭla, ae, f – клапан
 varius, a, um – різноманітний
 varix, varĭcis, m – венозний вузол
 vas, vasis, n – судина
 vasculāris, e – судинний
 vasculŏsus, a, um – судинний
 vena, ae, f – вена
 venticulus, i, m – шлуночок
 vertebra, ae, f – хребець
 vertebrālis, e – хребетний
 vertex, ĭcis, m – тім'я
 verus, a, um – справжній
 vesĭca, ae, f – міхур
 vestibulum, i, n – присінок
 vestio, ĩvi, ĩtum, ĩre – покривати,
 одягати
 vicissitŭdo, ĩnis, f – зміна, чергування
 video, vidi, visum, ěre – бачити
 viscus, ěris, n – нутрощі
 visus, us, m – зір
 vivo, vixi, victum, ěre – жити
 vocālis, e – голосовий

Z

zygomatĭcus, a, um – виличний

Латинські префікси в складних словах

Латинський префікс	Відповідник	Значення	Приклад	Переклад
a-, ab-, abs-	від	віддалення, відхилення	abductio	відведення
ad-	при, до	наближення	adductio	приведення
ante-	перед	наперед, попереду	antebra-chium	передпліччя
circum-	коло	навкруги	circumfle-xus	обгинаючий
cum-, col- com-, cor- con-, co-	з, разом	сполучення	colloquium	розмова
de-	з, від	рух зверху вниз	descendens	низхідний
dis-	роз	відокремлення	dissectio	розріз
e-, ex-	із, з	рух із	extractum	витяжка
extra-	поза	перебування поза чим-не-будь	extraabdo-minālis	утробний, позаутробний
in-	в, на	рух до середини	impressio	вдавнення
intra-	під, нижче	перебування під чим-не-будь	infrasternā-lis	підгрудний
inter-	між	положення або рух під чим-небудь	interosseus	міжкістковий
infra-	всередині	перебування в середині чо-го-небудь	intramuscu-lāris	внутріш-ньом'язовий
post-	після, по	пізніше, розміщення після чого-не-будь	postfrontālis	позалобний
sub-	під	розміщення під чим-небудь	subfrigīdus	прохолодний
super-	над	розміщення над чим-небудь	superficies	зовнішня поверхня
supra-	вище	Підсилююча дія	suprarenālis	наднирковий
trans-	через	переміщення в просторі, рух через	transversus	поперечний

Грецькі префікси

Грецькі префікси частіше вживаються при утворенні клінічних термінів. У процесі термінотворення в грецьких префіксах може випадати кінцева голосна перед голосною кореня. Наприклад: metencephalon – задній мозок (від meta і encephalon).

Грецький префікс	Відповідник	Значення	Приклад	Переклад
a-, an-	не, без	заперечення	anaemia	недокрів'я
amphi-	навколо	рух навколо, з обох сторін	amphibia	двоєкодишні
ana-	на, по	рух вгору, відновлення процесу	anabolia	відригування
anti-	проти	протилежний стан	antidotum	протиотрута
apo-	від	відділення, відокремлення	apoplexia	крововилив у головний мозок
dia-	через, пере-	дія за допомогою, проміжний стан між чим-небудь	diastole	ритмічне розширення серця
dys-	не	розлад функції	dystrophia	розлад живлення
ec-, ecto-, ex-, eho-	рух ззовні		ectomia	вирізування
en-, endo-	в, внутрішньо	положення в середині	encephalon	головний мозок
			endoscopia	огляд внутрішніх органів
epi-	на, над	перебування над чим-небудь	epithelium	клітини поверхневих шарів шкіри
eu-	добрий	покращення дії	eupnoë	рівномірне дихання
hemi-	пів	половина	hemiplegia	параліч половини тіла

hyper-	над, вище	знаходження вище, перебільшення норми	hypertonia	підвищений артеріальний тиск
hypo-	під, знизу	знаходження нижче чого- небудь, недостатність	hypotonia	понижений артеріальний тиск
meta-	по, після, пере	переміщення, перехід з одного стану в інший	metastāsis	перенесення в організмі хворобливого чинника з одного місця в інше
para-	біля, коло	перебування поблизу чого- небудь, відхилення від норми	parōtis	привушна залоза
peri-	навколо	з усіх боків	perinephrītis	запалення тканини нирки
pro-	наперед, раніш	вказує на майбутню дію	prophylāxis	попередження захворювання
syn-, sym-	з, разом, вкупі	перебування разом з чим-небудь	syndactylia	зрощення пальців рук або ніг
			symbiōsis	співжиття

Короткі відомості про рецепт

Рецепт (Rescriptum) – це письмове звернення лікаря в аптеку про виготовлення ліків і вказівка хворому, як вживати їх. Традиційно рецепт складається з 9 частин. Рецепт виписується на спеціальних рецептурних бланках і складається з таких частин:

1. Штамп лікувально-профілактичного закладу і його шифр (Inscriptio).
2. Дата виписування рецепта (Datum).
3. Ініціали й прізвище хворого (вік зазначається дітям до 14 років і особам понад 60 років) (Nomen aegroti).
4. Прізвище й ініціали лікаря (Nomen medici).
5. Звернення до фармацевта (Invocatio). Починається словом Recipe (Rp.:) – візьми.
6. Склад ліків або перелік інгредієнтів, які повинен взяти фармацевт (Designatio materiarum).
7. Вказівки фармацевту про спосіб виготовлення ліків, їх форму, дози, спосіб упаковки (Subscriptio). Якщо в рецепті виписується одна лікарська форма, то такий рецепт називається простим. У Subscriptio простого рецепта лікар пише: Da! Signa! – Видай! Познач! Якщо в рецепті виписуються дві або більше лікарських речовин, то рецепт називається складним. У Subscriptio складного рецепта лікар пише форму лікарського засобу: Misce, ut fiat pulvis. – Змішай, щоб утворився порошок. Після вказівки форми ліків вказується, скільки доз слід видати: Da tales doses numero... – Видай таких доз числом...
8. Позначення (Signatura). Це вказівки хворому про дозу на один прийом, частоту прийому ліків, час і спосіб вживання. Вказівки пишуться рідною для хворого мовою.
9. Власний підпис і особиста печатка лікаря (Nomen medici et sigillum personale).

Designatio materiarum – це основна частина рецепта, виписується вона латинською мовою. Як відомо, латинська частина рецепта починається дієсловом Recipe – візьми, яке після себе потребує прямого додатка. Найчастіше прямим додатком у рецепті є кількість речовин, тому слова “грам”, “дециграм”, “сантиграм”, “міліграм”, необхідно вимовляти в знахідному відмінку. Назви лікарських засобів по відношенню до кількості є неузгодженим означенням, тому пишуться в родовому відмінку. Наприклад:

Візьми: Настоянки глоду
 Настоянки собачої кропиви
 Настоянки конвалії по (порівну) 15 мл
 Змішай. Видай. Познач:

Ресіре: Tincturae Crataegi
 Tincturae Leonuri
 Tincturae Convallariae aa 15 ml Misce.
 Da. Signa:

Це найбільш поширена модель рецептурного пропису. Готові стандартні лікарські засоби (таблетки, свічки, кульки, плівки та ін.) виписуються по-іншому. Назви лікарських засобів пишуться в таких прописах у знахідному відмінку однини або множини. Це друга модель рецептурного пропису. Наприклад:

Візьми: Таблетки анальгіну 0,5 числом 10
 Видай. Познач: По 1 таблетці 2—3 рази на день.

Ресіре: Tabulettas Analgini 0,5 numero 10
 Da. Signa: По 1 таблетці 2—3 рази на день.

Візьми: Таблетки “Бромізовал” 0,3 числом 20
 Видай. Познач: По 1 таблетці 3 рази на день.

Rp: Tabulettas “Bromisovalum” 0,3 numero 20
 Da. Signa: По 1 таблетці 3 рази на день.

Назву кожного лікарського засобу пишуть з нового рядка та з великої літери.

Кількість твердих та сипучих речовин вказується в рецепті в грамах чи частинах грама. При цьому користуються десятковою системою: 1 грам – 1,0, 1 дециграм – 0,1, 1 сантиграм – 0,01, 1 міліграм – 0,001.

Слова “грам”, “дециграм”, “сантиграм”, “міліграм” у рецептах не пишуться. Інколи лікарські речовини виписуються в краплях.

Слово “gutta” (крапля) у рецепті обов'язково пишеться (gtt. — guttam — краплю, gtts. — guttas — краплі), а число крапель в designatio materiarum позначається римськими цифрами.

Рідкі лікарські засоби виписуються в мілілітрах (ml). Ліки можуть бути дозовані в біологічних одиницях дії (ОД), або в міжнародних одиницях (МО), кількість яких позначається в тисячах, мільйонах.

Якщо декілька інгредієнтів виписуються в однакових кількостях, то кількість вказується зі словом ana (aa) після останнього з перерахованих засобів.

Зразок рецептурного бланка Лицьова сторона

Найменування Код закладу за ЗКУД закладу Код закладу за ЗКПО

Мед. документація. Ф-1

РЕЦЕПТ

(дорослий, дитячий – потрібне підкреслити)

« » 200

(дата виписування рецепта)

П.І.П. хворого Вік хворого П.І.П. лікаря

Rp.: Rp.:

М.п.

Особистий підпис та печатка лікаря

Рецепт дійсний протягом 10 днів, « » місяців (непотрібне закреслити)

Зворотня сторона

ПАМ'ЯТКА ЛІКАРЮ

код лікувально-профілактичного закладу друкується типографським способом або ставиться штамп;

рецепт виписується латинською мовою, розбірливо, чітко чорнилом або кульковими ручками, виправлення забороняються;

на одному бланку: одні ліки, які містять отруйну або наркотичну речовину, або 1—3 — прості і сильнодіючі засоби;

дозволяються тільки прийняті правилами скорочення позначення;

тверді та сипучі речовини — у грамах (0,001; 0,05; 1,0), рідкі — у мілілітрах, грамах, краплях;

спосіб вживання — українською або іншими мовами; забороняється обмежуватись загальними вказівками: “внутрішнє”, “відомо” і т.п.;

підпис лікаря повинен бути завірений його особистою печаткою.

№ форми ліків індивідуального приготування

Штамп аптеки

Прийняв Приготував Перевірив Відпустив

Рецептурні скорочення

āā.,	ana	по, порівну
ac., acid.	acīdum	кислота
aq.	aqua	вода
aq. purify.	aqua purificāta	очищена вода
bol.	bolus	глина
but.	butyrum	масло(тверде)
comp., cps.	composītus	складний
concentr.	concentrātus	концентрований
cort.	cortex	кора
D.	Da. Detur. Dentur.	Видай. Нехай буде видано.
dec., dct.	decoctum	відвар
depur.	depurātus	очищений
dil.	dilūtus	розведений
D.t.d.N.	Da (Dentur) tales doses numēro	Видай (Нехай будуть видані/Видати) такі дози числом
Div.in part. aeq.	Divīde in partes aequāles	Розділити на рівні частини
empl.	emplastrum	пластир
emuls.	emulsum	емульсія
extr.	extractum	екстракт
f.	fiat, fiant	нехай утвориться, утворяться
fl., flor.,	flos, flores	квітка, квіти
fluid.	fluīdus	рідкий
fol.	folium, folia	листок, листя
fr., fruct.	fructus	плід, плоди
gel.	gelatinōsus	желатиновий
glob.	globūlus	кулька
glob. vagin.	globūlus vaginālis	півхова кулька
gran.	granūlum, granula	гранула, гранули
gtt., gtts.	gutta, gutae	крапля, краплі
hb., herb.	herba	трава
inf.	infūsum	настій
in amp., in ampull.	in ampullis	в ампулах

in caps. gel.	in capsulis gelatinōsis	у желатинових капсулах
in caps. operc.	in capsules operculātis	у капсулах, закритих кришечкою
in ch. cer.	in charta cerata	у навоскованому папері
in oll.	in olla	у баночці
in scat.	in scatūla	у коробочці
in sacc. chart.	in sacco chartaceo, in sacculis chartaceis	у паперовому мішечку, у паперових мішечках
in tab. obd.	in tabulettis obductis	у таблетках, покритих оболонкою
in tub.	in tuba, in tubis	у тубі, у тубах
in vitr. fusc.	in vitro fusco	у темній склянці
in vitr. nigr.	in vitro nigro	у чорній склянці
linim.	linimentum	лінімент
liq.	liquor	рідина
M.	Misce. Misceātur.	Змішай. Змішати. Нехай буде змішано.
m. pil.	massa pilulārum	пілюльна маса
mucil.	mucilāgo	слиз
N.	numēro	числом
ol.	oleum	олія, масло
oll.	olla	баночка
oleos.	oleosus	олійний, масляний
past.	pasta	паста
pet., praec.	praecipitātus	осаджений
pil.	pilula	пілюля
pro infant.	pro infantībus	для дітей
pro inject.	pro injectionībus	для ін'єкцій
pulv.	pulvis	порошок
q. s.	quantum satis	скільки потрібно
r., rad.	radix, radices	корінь, коріння
rect.	rectificātus	очищений
rhiz., rh.	rhizoma	кореневища
Rp.	Recīpe	Візьми
S.	Signa. Signētur.	Познач. Нехай буде позначено.
sem.	semen, semīna	насіння, насінина
sicc.	siccus	сухий

simpl.	simplex	простий
sir.	sirupus	сироп
sol.	solutio	розчин
spec.	species	збір
spir.	spirītus	спирт
spiss.	spissus	густий
Steril.!	Sterilisa! Sterilisētur!	Простерилізуй! Нехай буде простерилізовано! Простерилізувати!
succ.	succus	сік
supp.	suppositorium	свічка, супозиторій
supp. vagin.	suppositorium vagināle	свічка піхвова
susp.	suspensio	суспензія
tab.	tabuletta, tabulettae	таблетка. Таблетки
tinct., tct.	tinctūra	настоянка
tub.	tuba	туба
ung.	unguentum	мазь
vagin.	vaginālis	піхвовий
vitr.	vitrum	склянка, пляшка

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ОПРАЦЮВАННЯ

1. Дяків О.Ю.,Петришин М.Й. Латинська мова і основи медичної термінології. –Івано-Франківськ: НАІР, 2012. – 99 с.
2. Казаченок Т.Г. Анатомический словарь: Латинско-русский. Русско-латинский. – 2-е изд., испр. и доп. – Мн.: Выш. шк., 1984. – 400 с.
3. Козовик І.Я., Шипайло Л.Д. Підручник латинської мови. – К.: Вища школа, 1976. – 264 с.
4. Краковецька Г. О., Бобирьов Г. О., Беляєва О. Н. Латинська мова Рецепттура. Клінічна термінологія.- Київ: Здоров'я, 1999. – 358 с.
5. Латинська мова. За ред. А. Г. Ступінської. – Київ: “Вища школа”, 1993. – 257 с.
6. Энциклопедический словарь медицинских терминов.- М.: Советская энциклопедия. – т. I – 1982 – 464 с., т. II – 1983 – 448 с., т. III – 1984 – 512 с
7. Черкасов В.Г. та ін. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти). Навчальний посібник для ВМНЗ IV р.а. – К., 2010. – 392с.
8. Arnaudov G. Terminologia medica polyglotta. – Sofia: Medicina et physcultura, 1979. – 943 p.

